

Mirjana SANADER

PRIKAZ KERBERA NA JEDNOJ DAUNSKOJ NADGROBNOJ STELI

UDK 904(45) »652«
Izvorni znanstveni rad
Antička arheologija
Oeuvre scientifique originale
Archéologie antique
Primljeno: 1994.03.21
Reçu:

Mirjana Sanader
HR-41000 Zagreb, Hrvatska,
Arheološki zavod
Filozofskog fakulteta,
I. Lučića 3

U Manfredonijskom polju gdje su nekad obitavali Dauni otkrivena su nalazišta brojnih nadgrobnih stela.

Na stelama su prikazi narativnoga karaktera s vrlo upečaljivim prizorima daunskih pogrebnih običaja. Na jednoj od njih pojavljuje se i Kerber, čuvar Hada. Budući da je prikaz djelomično uništen njegov izvorni izgled može se rekonstruirati metodom komparacije danas poznatih i katalogiziranih prikaza Kerberova lika. Istom se metodom vrijeme nastanka te stele može smjestiti na prijelaz VI. u V st. pr. Krista.

Na području na kojem su u plodnom Manfredonijskom polju obitavali italški Dauni (Δαύνοι, *Daunii*)¹, nađeno je na stotine intenzivno obojenih, ukrašenih najrazličitijim prikazima i ornamentima nadgrobnih stela. Te originalne i dijelom vrlo stare stele potječu velikim dijelom iz antičkog Siponta.² Stele su napravljene kao pravokutne ploče od lokalnog kamena s shematiziranim prikazima likova umrlih. Glave su uglavnom jajolike, s vrlo škrto naznačenim obrisima lica. Pokojnik je prikazan odjeven u pletenu ili otkanu

odjeću, ukrašen je ogrlicama, kopčama, ornamentima i oružjem. Upravo se na osnovi ove opreme i ornamentike omogućuje datiranje tih spomenika već od VII. st. pr. Kr.³

Stele o kojima je u ovom tekstu riječ nisu nađene u nekropolama jer su grobnice uništene plugom te su dijelovi razbacni u grupicama na površini od stotinjak hektara ili su pak upotrebljavane u druge svrhe. Stoga je gotovo nemoguće precizno utvrditi njihov povijesni red, a time dakle i rekonstrukciju kronološkog reda.

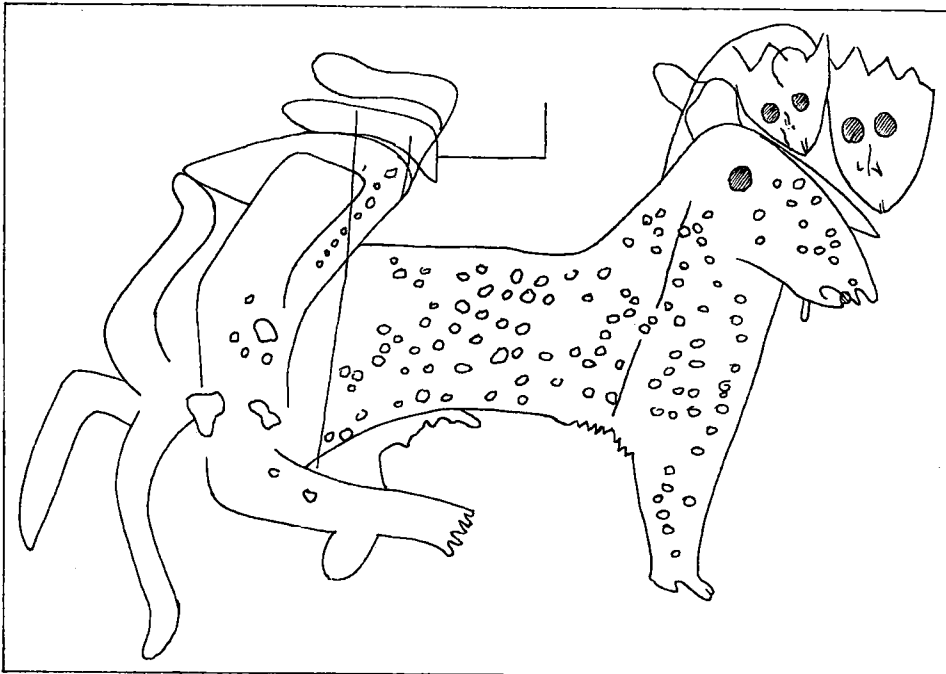
Daunske nadgrobne stele obiluju prizorima koji vrlo snažno djeluju na promatrače. To se odnosi na one s prizorima iz kulta mrtvih ili pogrebnih rituala (scene žrtvovanja i lova) kao i na prizore s puta umrlog u drugi svijet, gdje po vjerovanju Dauna, obitavaju najstrašnija čudovišta i nakaze. Ti prizori mogu nam vrlo dobro predočiti život još primitivnih Dauna, život koji je bio određen uglavnom lovom i ribolovom, a uvjetovan slijedom prirodnih sila, život u kojem je religija bila apsolutan i moćan čimbenik.

Kao i svi stari narodi i Dauni su bili opsjednuti smrću i onim što se nakon smrti treba dogoditi. Taj život poslije, ako je suditi po priloženim prikazima na stelama, jest stravičan, u tom svijetu sve vrví strašnim čudovištima, bićima koja posjeduju moć jaču od svega drugoga. A ta čudovišta ne ostavljaju umrle na miru nego "tamo" žive zajedno s njima. Pokojnik putuje, a prate ga stele na kojima je prikazan ukrašen svim mogućim ukrasima kako bi mu taj zastrašujući susret što upravo predstoji bio olakšan. Na svim tim scenama naglašena je stroga figurativnost koju još više pojačava oblik glave s jedva naglašenim crtama lica. Zato još više zapanjuje bogatstvo elemenata dekora, gustoća ornamenata te fina ritmika pojedinih scena. Upotreba ravnala i šestara ukazuje na postojanje radionica koje su izrađivale te spomenike.⁴

Otkad su daunske stele postale predmetom istraživanja najviše im se posvetio Silvio Ferri. U šezdesetim i sedamdesetim godinama je objavljivao članke u kojima je dokumentirao i obrađivao pronađeni materijal.⁵ Upravo se u tim Ferrijevím zapisima nalazi povod ovoj analizi u kojoj ću pokušati rasvijetliti neke okolnosti oko pojave lika antičkoga čuvara podzemlja, čudovišnog psu Kerbera (Κέρβερος , *Cerberus*). O tom liku što je svakako sastavni dio ikonografije svijeta umrlih u antici, piše već Homer⁶ koji mu ne spominje ime nego govori o njemu kao o Hadovu psu. Heziod⁷ mu zna ime i identificira mu roditelje kao Tifona i Ehidnu. Po njegovom opisu Kerber ima 50 glava, ali ni on ni Pindar,⁸ koji govori o stotinu glava Kerbera, ne identificiraju ih kao psećje. Stoga moguće da se misli i na glave drugih životinja, primjerice zmija, koje su kako ćemo vidjeti kasnije u tekstu, bitan ikonografski element kod čuvara podzemlja. Kasnije pisci govore o Hadovu psu koji ima tri glave.⁹ Apolodor¹⁰ detaljno opisuje podzemno čudovište te navodi da ima tri pasje glave, tijelo zmaja a na stražnjem dijelu tijela sve vrste zmijskih glava. Za potrebe ove analize zaustavit ćemo se na tom podatku iz literature, premda opisi strašnog Hadova psa u antičkim literarnim izvorima nisu rijetkost.¹¹

Ferri prvi put spominje Kerbera 1962. u *Bolletino dell'Arte* gdje sasvim sporadično opisuje jedno čudovište ne mogavši ga odmah identificirati kao čuvara podzemlja: "... a sinistra (della settemplice collana) un animale - pantera? - colla superficie del corpo

bucherellata e colla anomala..."¹² U svom slijedećem tekstu Ferri se detaljno pozabavio opisivanjem toga Kerbera : "*... il mostro e regolarmente tricipite: le tre teste, una tipo - caprone, viste di fronte, sono piu piccole e disarticolate, ma sicure. Quasi altrettanto sicure (e che altro potrebbero essere?) sono le due, o piu ali che si alzano curiosamente dalla parte posteriore del corpo...*"¹³ Ovaj opis kretao bi se u okvirima nama već poznate Kerberove ikonografije da Ferri vitice s dna njegovih leđa nije interpretirao kao krila.



Autor i u slijedećem članku govori o liku sa stele pa se ovoga puta i sam čudi kako je Kerber "dobio krila", te poznavajući zasigurno ikonografiju Kerbera kaže: "*... noi abbiamo qui un 'Cerbero- di nuovo e inaudito genere ... inoltre tre code e tre ali: che cosa potrebbero esser mai, se non ali, quelle tre 'spazzole- ripiegate in altro e digradanti certo, stupisce il loro innesto sul retro del corpo accanto alle code.*"¹⁴

Tijekom posljednjih desetljeća na vidjelo dolazi sve više novog arheološkog materijala s područja daunske kulturne baštine; ekvivalentno tome raste i zanimanje za njihove spomenike. To je i razlog više što ću u ovome članku pokušati odgovoriti na dva pitanja koja se nameću u tom kontekstu a koja proizlaze iz Ferrijevih tekstova:

1. Da li je na daunskoj steli prikazan Kerber?
2. Koje je vrijeme nastanka te stele?

Pri tom ću se poslužiti metodom ikonografske komparacije jer je ikonografija Kerbera provedena i potpuno je jasna. A da bi se na ta dva pitanja dobio relevantan odgovor valja se na početku podsjetiti nekih za ovaj slučaj bitnih prikaza Kerbera te ih potom usporediti s daunskim.

Na najstarijem nama dostupnom prikazu Kerbera, na fragmentu reljefnog pitosa s Krete iz VI. st. pr. Kr., koji se danas ćuva u muzeju u Iraklionu,¹⁵ ćuvar podzemlja je prikazan kao ogroman jednoglavi pas. Njegova je ćeljust otvorena te su vidljivi brojni oštri zubi. Vrat mu je ukrašen grivom, a pri dnu vrata se nazire lik zmijske glave. Oko vrata mu je prebaćena omća koju vuće ruka što sigurno pripada Heraklu. Lako se daće zaključiti da je na pitosu prikazano jedno djelo iz dodekatlosa, i to ono posljednje kada Heraklo izvlaći Kerbera iz podzemlja.

Saćuvao nam se i crtež nestalog korintskog skifosa¹⁶ na kojemu je Kerber isto tako prikazan kao jednoglavo ćudovište, izdućena tijela koje rese brojne zmiје. One izlaze iz Kerberova vrata, iz ćela, prsa, trbuha i leća. Uz Kerbera su prikazani Heraklo, Had, Perzefona i Hermo. Skifos potjeće iz VI. st. pr. Kr.

I jonski skarabej koji se ćuva u Britanskom muzeju¹⁷ prikazuje Herakla s jednoglavim Kerberom, kao i skarabej od jaspisa koji se ćuva u Beću.¹⁸ Oba su ova skarabeja datirana na kraj VI. st. pr. Kr.

Na jednoj od metopa sa Zeusova hrama u Olimpiji, meću šest Heraklovih djela, prikazano je i ono iz podzemlja, gdje je Kerber takoćer jednoglav. Hram je sagraćen izmeću 478-456. g. pr. Kr.¹⁹ Slićan je i prikaz s metope "Tezejeva" hrama u Ateni. I ovaj je hram sagraćen u V. st. pr. Kr.²⁰

Kao dvoglavo ćudovište Kerber se pojavljuje uglavnom na atićkim vazama s crnim i crvenim figurama te na helenistićkim i ranorimskim gemama.²¹

Najćešći su ipak prikazi Kerbera kao troglavog ćudovišta. Prikazi jednoglavog Kerbera nisu imali utjecaja u kasnijoj umjetnosti, a prikazi dvoglavog ćuvara Hada uglavnom su se zadržali u Atici. Meću tim troglavog Kerbera susrećemo kako na etrušćanskim, tako i na italskim i rimskim djelima. Dva najzanimljivija, svakako i najpoznatija etrušćanska prikaza ćuvara podzemlja, su ona sa ceretanskih hidrija od kojih se jedna nalazi u muzeju Villa Giulia u Rimu,²² a druga u muzeju Louvre u Parizu.²³ Na ova prikaza duhoviti je umjetnik prikazao Euristeja koji se sakrio u ogroman pitos prilikom pogleda na stravićnog Kerbera. Ovaj je skoćio prema njemu, isprućivši svoje tri pseće glave s kojih se izvijaju zmiје. Takvog Kerbera kojega krase mnoge zmiје vidimo i na prekrasnom reljefu iz Tomba dei Rilievi u Cerveteriju.²⁴ Umjetnik mu je ovoga puta od zmiје naćinio ogrlicu. Na tom reljefu nalazi se Kerber u drućstvu s Tritonom. Etrušćanski umjetnici nisu naime slijedili shematizirane prikaze koji su nam poznati iz Kerberove hermeneutike. Etrušćanska djela na kojima je prikazan Kerber raćena su izmeću VI. i IV. st. pr. Kr.

Paralelno s tim prikazima u doba helenizma se razvija i prikaz Kerbera koji se i naziva "helenistićkim". Takav Kerber ima tri glave razlićite velićine i one nisu samo pseće nego pripadaju i drugim ćivotinjama: ovci, vuku, lavu, ptici, pa ćak i ćovjeku. No,

pojava ovakvoga čuvara podzemlja ne znači odumiranje Kerberovih prikaza s psećjim glavama. Takva ga nalazimo u društvu Serapisa²⁵ gdje su mu i dalje atribut zmije. Helenističkog se Kerbera može vidjeti i na brojnim rimskim reljefima,²⁶ od kojih primjerice onaj sa sarkofaga u Sv. Kaju kraj Solina²⁷ pripada u vrlo lijepe prikaze. Na njemu je Kerber troglav. Srednja mu je glava veća i pripada psu, a druge dvije mu se nalaze na dnu vrata i pripadaju kozi, odnosno jarcu i patki, odnosno nekoj ptici širokoga kljuna. Rep mu je zmija.

Najmaštovitiji su pak bili umjetnici kada su stvarali statue samoga Kerbera, koje, premda malenih dimenzija, pokazuju začudnu maštu.²⁸ Na jednoj takvoj figurici Kerber je dobio i glavu bradatog čovjeka,²⁹ dok su mu druge dvije glave koje se nalaze sa strane, jedna vučja, a jedna neke druge životinje. Dvije su mu se debele zmije omotale oko čitavog tijela.

Kako se dakle daunski Kerber može uklopiti u ovaj ikonografski prikaz? Prije svega treba kazati da je čuvar podzemlja s daunske stele prilično oštećen. Međutim jasno se vidi da je imao tri glave iste vrste od kojih je jedna veća i to ona srednja, a druge dvije manje. Veća glava je prikazana s boka, kao uostalom i čitava figura, a manje glave, koje se nalaze poviše čela i njuške veće glave, prikazane su en face. Njuške su zatvorene, oči duboko urezane, a poviše čela su kratke grive sa šiljastim čupercima. Tijelo je prilično proporcionalno, dok je prednja šapa zadebljana i kratka, a stražnja povijena pod trbuhom. Čitavo mu je tijelo ukrašeno točkastim ubodima koji sigurno predstavljaju gusto krzno. Stražnji dio tijela je u jedva raspoznatljivom stanju te se tek naslućuje da sjedi ili možda čuči na zadnjim nogama. Na mjestu repa se na sve strane izvijaju trostruke vitice, a sasvim na dnu leđa još tri takve.

Već je kazano da Ferri tumači ove vitice kao tri repa i krila. Dakle sasvim je jasno da se radi o repu, jer se krila ne mogu nalaziti na tom mjestu, naime na dnu leđa. Nijedno biće ma kako čudnovato ili čudovišno bilo s krilima izraslim na tom mjestu ne bi moglo poletjeti. Usuđujem se stoga kazati, a na temelju poznavanja opsežne ikonografije Kerberova lika, od koje smo najvažnije grupe i u ovom tekstu naveli, da na prikazu dauskog Kerbera nije riječ o krilima nego da su to morale biti zmije. Zmije su nezaobilazni atribut Kerberova lika te upravo njihova pojava čini taj lik čuvara podzemlja onim što on jest. Čuvar podzemlja uz pomoć tih zmija postaje zastrašujući, nezemaljski, opasan. Jer iako znamo da se zmija u antičkoj umjetnosti pojavljuje kao ambivalentni demonski lik, ona u slučaju Kerbera ima samo jednu funkciju, a ta je ona da zastraši. Za ilustraciju na ovom mjestu bi trebalo kazati da i na onim prikazima na kojima je Kerber predstavljen kao običan jednoglavni pas, zmije su te koje mu daju atribut stravičnosti. One su na takvim jednostavnim prikazima promatrača odmah upućivale na strašnu Kerberovu službu, na to da je on pozorni čuvar vrata svijeta u kojem obitavaju umrli i da nitko nema nade izići odande. Kako su dakle zmije osnovni element Kerberove pojave i poruke, njih je po mom mišljenju imao i ovaj daunski prikaz. A na daunskim nadgrobnim stelama pojavljuju se

i neki prizori iz Homera³⁰ pa je i iz toga podatka jasno da su Dauni poznavali grčku religijsku misao u kojoj je Kerber sastavni element.

Činjenica je da Dauni nisu živjeli izolirano što svjedoče i najnoviji nalazi iz Lavella,³¹ jednog od kasnijih nalazišta daunskih artefakata. U Lavellu je istražena daunska kuća iz V. st. pr. Kr. oko koje su se nalazili grobovi čije su početke stručnjaci smjestili u VII. st. pr. Kr. U grobovima je bilo mnoštvo uobičajenih grobnih priloga prije svega keramike. Ono što je pritom zanimljivo jest to da se radi uglavnom o uvoznim proizvodima koji većinom potječu iz radionica etruščanskih majstora.³² Čini se dakle da možemo zaključiti da je daunska kultura s jedne strane autohtona te je zacijelo predstavljala kompletnu civilizacijsku zaokruženost, no da s druge strane nije postojala "sama za sebe". Bila je to ipak civilizacija koja je imala poticaja sa strane i bila podložna utjecaju. U tom kontekstu i lik Kerbera, čuvara podzemlja, izvanredno se uklopio u daunsko poimanje smrti i "drugoga svijeta".

Što se tiče vremena nastanka nadgrobne stele na kojoj je prikazan Kerber to je ono drugo pitanje na koje valja odgovoriti. U samom početku istraživanja Ferri je na nekoliko mjesta izrazio mišljenje da bi neke stele mogle potjecati iz IX. st. pr. Kr. Na to ga je vjerojatno navela stroga figurativnost i krajnja jednostavnost crteža. Međutim, on se i sam kasnije korigira, a danas vlada mišljenje da su stele nastajale od VII. st. pr. Kr. Ova naša stela prikazuje Kerbera koji ima tri glave iste vrste od kojih je jedna i to ona srednja najveća. Jedan od najstarijih prikaza Kerbera koji poznajemo je onaj s lakonske kupe, a koji sam navela na početku teksta, predstavlja Kerbera s tri pseće glave i mnoštvom zmija na sebi. Ta je kupa nastala u VI. st. pr. Kr. Prikaz Kerbera na njoj pripada među najstarije od svih do sada poznatih prikaza. I premda tipološki pripada istoj vrsti kao i prikaz s daunske stele nemamo nikakvih drugih oslonaca koji bi mogli ukazivati na vezu između ta dva prikaza.

Nasuprot tome daunski se prikaz može vrlo lako, kako na osnovi tipološke komparacije tako i brojnog arheološkog materijala iz daunskih grobova, dovesti u vezu s prikazima Kerbera nastalima na području Etruščana. Upravo nam i najnoviji nalazi iz Lavella potvrđuju egzistenciju stalne daunske komunikacije sa susjedima. A kako su i Etruščani prikazivali Kerbera s tri istovjetne pseće glave i ukrašenog brojnim zmijama, vjerujem da su upravo ti prikazi utjecali na daunskog majstora koji je izradio Kerbera na ovoj steli.

Sintetizirajući gore navedene činjenice, može se zaključiti da vrijeme nastanka ove stele treba odrediti na prijelaz VI. u V. st. pr. Kr. Upravo je takav tip prikaza Kerbera s tri pseće glave uhvatio čvrstu tradiciju i u kasnijoj umjetnosti Apeninskog poluotoka. Najprije je na prikazima s kampanskih i apulskih vaza iz V. i IV. st. pr. Kr. da bi u rimskoj umjetnosti doživio pravi procvat gdje će egzistirati paralelno sa spomenutim "helenističkim" tipom Kerberovih prikaza.

BILJEŠKE

- 1 Daunskom se problematikom bavi više stručnjaka. U ovom ću tekstu navesti samo neke od najnovijih tekstova kao što su: Smith 1979, Nava 1980, Kukoč 1989, Bottini 1991, Kruta 1993.
- 2 Bandinelli 1974, 87-90.
- 3 Kruta 1993, 193-194.
- 4 Bandinelli drži da su ove stele pod očitim grčkim utjecajem što nažalost nije u stanju dokumentirati pa sam kaže da su grčke stele koje bi poslužile u tu svrhu bile načinjene od drva (Bandinelli 1974, 88). Ferri (Ferri 1969, 133-137) i Kruta (Kruta 1993, 193) nasuprot tome su mišljenja da je daumijska umjetnost dobrim dijelom autohtona.
- 5 Ferri je objavio brojne članke i studije od kojih su korišteni samo neki za ovaj rad zanimljivi i koji se citiraju u tekstu te navode u popisu literature.
- 6 IL. 8. 366-9; ODYS. 11. 623-6.
- 7 HES. Th. 306-12.
- 8 PIND. Dithyrambi 2, fragment 249
- 9 SOPH. Trach. 1098; EURIP. Herac. 611 i 1277.
- 10 APOLLOD. 2 (122) 5, 12.
- 11 VERG. Aen. 6. 417-23; SENECA. Herc. Oet. fr. 782-97; MARC. Sat. 1.
- 12 Ferri 1962, 106.
- 13 Ferri 1970, 151.
- 14 Ferri 1967, 209-2
- 15 Schaefer 1957, 22 i 36.
- 16 Brommer 1953, 44, tab. 24b.
- 17 Furtwaengler 1900, 37, tab. VIII.
- 18 Zazoff 1968, 162.
- 19 Treu 1897, 138-181.
- 20 Koch 1955, 119, tab. 20.
- 21 Sanader 1986, 59-92, tab. 5-82.
- 22 Mingazzini 1930, 137, tab. XXXVIII.
- 23 Simon 1976, 64, tab. XX/41.
- 24 Boitani 1973, 172-173.
- 25 Sanader 1986, 121-122, tab. 156-159.
- 26 Sanader 1986, 107-117, tab. 126-142.
- 27 Bulić 1984, 393, slika XXVI.
- 28 Sanader 1986, 125-127, tab. 169-174.
- 29 Reinach 1900, 699.
- 30 Među stelama koje je obrađivao Ferri nailazimo na prizore iz Ilijade, konkretno "otkup tijela Hektorovog". Ova je scena bila prikazana čak nekoliko puta (Ferri 1967, 209).
- 31 Bottini 1991, 35-66
- 32 Bottini 1991, 40-45

POPIS LITERATURE

- Bandinelli 1974 R. B. Bandinelli i A. Giuliano, Etrusker und Italiker vor der römischen Herrschaft, München 1974.
- Batović 1975 Š. Batović, Le relazioni tra la Daunia e la sponda orientale dell'Adriatico, Atti del Colloquio Internazionale di Preistorie e Protostoria della Daunia, Firenze 197
- Boitani 1973 F. Boitani, M. Cataldi i M. Torelli, Die Städte der Etrusker, Freiburg-München
- Bottini 1991 A. Bottini, Le tombe di Lavello, Forentum II, Perugia 1991.
- Brommer 1953 F. Brommer, Herakles, Münster-Köln 1953.
- Bulić 1984 F. Bulić, Izabrani spisi, Split 1984.
- Ferri 1969 S. Ferri, Mostri inferi dalle stalle daunije, rendiconti, vol. XXIV, fasc. 3-4, atti della accademia nazionale dei lincei Roma 1969.
- Ferri 1970 S. Ferri, Problemi e documenti archeologici I, redinconti, vol. XXV, fasc. 5-6 Atti della Accademia Nazionale dei Lincei, Roma 1970.
- Ferri 1971 S. Ferri, Problemi e documenti archeologici II, redinconti, vol. XXVI, fasc. 5-6 Atti della Accademia Nazionale dei Lincei, Roma 1971.
- Ferri 1973 S. Ferri, Problemi e documenti archeologici III, redinconti, vol. XXVII, fasc. 7-12 Atti della Accademia Nazionale dei Lincei, Roma 1973.
- Ferri 1974 S. Ferri, Problemi e documenti archeologici IV, redinconti, vol. XXIX, fasc. 5-6 Atti della Accademia Nazionale dei Lincei, Roma 1974.
- Furtwängler 1900 A. Furtwängler, Die antiken Gemmen I i II, Leipzig-Berlin, 1900.
- Kruta 1990 V. Kruta, Die Anfänge Europas 6 000 - 500 v. Ch., München 1990.
- Koch 1955 H. Koch, Studien zum Theseustempel in Athen, Berlin 1955.
- Kukoč 1989 S. Kukoč, Pojava likovnog antropomorfizma u jadranskom bazenu u željezno doba, dizertacija, Zadar 1989.
- Mingazzini 1930 P. Mingazzini, Vasi della Collezione Castellani, Roma 1930.
- Nava 1980 M. L. Nava, Stelle daunie, Firenze 1980.
- Reinach 1900 S. Reinach, Repertoire des Vases peints Grecque et Etrusques, Paris 1900.
- Sanader 1986 M. Sanader, Kerber u antičkoj umjetnosti, Split 1986.
- Simon 1976 E. Simon, Die griechischen Vasen, München 1976.
- Schäfer 1957 J. Schäfer, Studien zu den griechischen Reliefpithoi, Kallmünz 1957.
- Smith 1978 D. Smith, Daunia Vetus, Firenze 1978.
- Treu 1897 G. Treu, Die Bildwerke von Olympia III, Berlin 1897.
- Zazoff 1968 P. Zazoff, Etruskische Skarabaen, Mainz am Rhein 1968.

Z u s a m m e n f a s s u n g

DARSTELLUNG DES KERBEROS AUF EINER DAUNISCHER GRABSTELE

Im einstigen Gebiet der Daunier die das Land am Golf von Manfredonien bewohnten entdeckte man sehr originelle Grabstelen. Charakteristisch sind diese Stelen durch eine flache, rechteckige Form. Die Köpfe der jeweiligen Verstorbenen sind nur symbolisch durch eierartige Formen und schematisierte Gesichtszüge angedeutet. Die Darstellungen auf den Stelen erzählen auf eindrucksvolle Weise Szenen aus den Begräbnisritzen und dem Totenkult.

Auf einer ist die Darstellung des Hadeshundes Kerberos zu sehen. Daunische Künstler hatte das Ungeheuer mit drei Hundeköpfen dargestellt. Da die Stele geschädigt und Kerberos zum Teil unverkennlich ist, wird in diesem Text versucht, anhand der bisherigen Erkenntnissen über die Kerberosikonographie die Darstellungsart zu rekonstruieren. Darüber hinaus mit Hilfe der gleichen Methode der ikonographischen Vergleiche wird genaue Entstehungszeit dieser Stele auf das Ende des VI. Jhr. beziehungsweise den Anfang des V. Jhr. v. Ch. datiert.

Übersetzung: M. Sanader

